

Formy edukacji regionalnej w wybranych odcinkach telewizyjnego programu „Ziarno” w latach 2014–2016

Forms of Regional Education in Selected Episodes of the *Ziarno*
TV Programme Broadcast in the Years 2014–2016

Mirosław Chmielewski CSsR

Na proces wychowania dziecka od najmłodszych lat mają wpływ różne grupy społeczne, instytucje oraz wielorakie czynniki, które stanowią środowisko jego życia. W tych środowiskach wychowawczych dokonuje się zarówno zaplanowana i systematyczna edukacja szkolna, jak i samorzutna, okazjonalna, nieformalna edukacja pozaszkolna. Jednym ze środowisk, gdzie dokonuje się edukacja równoległa¹ są różnego rodzaju środki społecznego przekazu. Pomimo rozwoju nowoczesnych technologii związanych z internetem, ciągle jednym z najbardziej popularnych i mających wieloraki wpływ na proces wychowania dziecka mediów jest telewizja². Edukacja regionalna dzieci i młodzieży, która wpisuje się w wychowawcze działania szkoły, jest przedmiotem zainteresowania systemu oświaty i wychowania w Polsce. Świadczą o tym zarówno zapisy w trzech ostatnich podstawach programowych kształcenia ogólnego na wszystkich etapach edukacji³.

¹ W literaturze pedagogicznej pod tym terminem rozumie się edukację pozaszkolną, wychowanie okazjonalne, kształcenie paralelne. Zob. J. Izdebska, *Rodzina, dziecko, telewizja. Szanse wychowawcze i zagrożenia telewizji*, Białystok 2001, s. 11.

² Por. tamże, s. 5. Jak wynika z przeprowadzanych badań, cieszy się ona dużą oglądalnością zarówno wśród dzieci, jak i pokolenia seniorów. Zob. Badania przeprowadzone w 2012 r. przez Interactive Research Center na zlecenie telewizji edukacyjnej Da Vinci Learning: wykazują, że 95,1% polskich dzieci ogląda telewizję codziennie, z czego 60,5% przynajmniej przez kilka godzin dziennie. Zob. *Czy telewizja jest dla dzieci? – raport z badań Da Vinci Learning*, <http://audiowizualni.pl/index.php/aktualnosci/teksty-problemowe/teksty-problemowe-telewizja/5406-czy-telewizja-jest-dla-dzieci-raport-z-badan-da-vinci-learning> [16.04.2017]; por. A. Gralczyk, *Telewizja szansa edukacyjną dziecka*, w: *Dziecko w mediach*, red. M. Butkiewicz, A. Gralczyk, K. Marcyński, Warszawa 2016, s. 320; zob. A. Jakubowicz-Bryx, *Rola programów telewizyjnych w wychowaniu dzieci w młodszej wieku szkolnym w opiniach rodziców*, w: *Edukacja jutra. Aspekty edukacji szkolnej*, red. K. Denek, A. Kamińska, P. Oleśniewicz, Sosnowiec 2014, s. 131–142.

³ Zob. *Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 1 grudnia 1999 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie podstawy programowej kształcenia ogólnego*. Załącznik nr 1, *Podstawa programowa wychowania przedszkolnego dla przedszkoli i oddziałów przedszkolnych w szkołach*

Istnieją również inne publikacje, które są dedykowane tylko temu zagadnieniu, jak np. dokument Ministerstwa Edukacji Narodowej pt. *Dziedzictwo kulturowe w regionie. Założenia programowe*⁴. W kontekście podjętego tematu ważnym punktem odniesienia są także zapisy zawarte w *Podstawie programowej katechezy Kościoła katolickiego w Polsce*⁵, która wskazuje na korelację nauczania religii z innymi przedmiotami, wśród których występuje także edukacja regionalna. Zatem odpowiedzialni za wychowanie dzieci, także w wymiarze edukacji regionalnej, powinni brać pod uwagę siłę oddziaływania telewizji i uwzględniać ten fakt w formalnym nauczaniu, jako „wartość dodaną”, którą przynosi kształcenie równoległe poprzez programy telewizyjne dla dzieci⁶.

Edukacyjne przekazy telewizyjne dla dzieci mają zróżnicowany charakter. Idąc za myślą M. Musioła można wyróżnić następujące gatunki produkcji telewizyjnych adresowanych do dzieci: bajki, programy o różnorodnej tematyce, które posiadają walory wychowawcze i dydaktyczne, programy dydaktyczne, które zakładają głównie cel dydaktyczny (np. filmy dydaktyczne), następnie programy kulturalne, filmy animowane, filmy dokumentalne oraz filmy fabularne⁷. Wśród telewizyjnych programów edukacyjno-rozrywkowych dla dzieci warta odnotowania jest cykliczna audycja⁸ Telewizji Polskiej (TVP) pt. „Ziarno”. Obok tematów

podstawowych, Dz.U.RP., 2000 nr 2, poz. 18; *Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 15 lutego 1999 r. w sprawie podstawy programowej kształcenia ogólnego*. Załącznik nr 1, *Podstawa programowa kształcenia ogólnego dla sześcioletnich szkół podstawowych i gimnazjów*, Dz.U.RP., 1999 nr 14, poz. 129; *Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 23 grudnia 2008 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół*, Dz.U. z 2009 r. Nr 4, poz. 17; *Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z 30 maja 2014 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół*, Dz. U. poz. 803, w: <http://prawo.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU20140000803/O/D20140803.pdf> [16.05.2017].

⁴ Ministerstwo Edukacji Narodowej, *Dziedzictwo kulturowe w regionie. Założenia programowe*, Warszawa, październik 1995 r., nr DKO-4030-50/95/ER, w: *Edukacja regionalna. Dziedzictwo kulturowe w zreformowanej szkole*, red. S. Bednarek, Wrocław 1999, s. 11–12. Por. *Ministerstwo Edukacji Narodowej o edukacji regionalnej – dziedzictwie kulturowym w regionie*, „Biblioteczka reformy” nr 24, oprac. E. Repsch, H. Skowroński, J. Angiel (i in.), Warszawa 2000.

⁵ Konferencja Episkopatu Polski, *Podstawa programowa katechezy Kościoła katolickiego w Polsce*, Kraków 2010.

⁶ W literaturze przedmiotu przyjmuje się, iż media oddziałują na odbiorcę przez podawanie wzorców, modeli do naśladowania, nadawanie znaczeń emocjonalnych, uczenie określonych zachowań przez wielokrotnie ich powtarzanie, pobudzają do osobistej aktywności odbiorców, którzy przez odpowiednio przygotowane przekazy są „prowokowani” do samodzielnego rozwiązywania problemów, m. in. poprzez zabawę, która jest ważnym elementem stymulującym rozwój psychiczny i fizyczny dziecka. Por. A. Gralczyk, jw., s. 320–324. Zob. M. Ejsmont, G. Kosmańska, *Media, wartości, wychowanie*, Kraków 2008, s. 46–51; T. Zasepa, P. Olekśák, *Ako rozumieť televízii*, Ružomberok 2014, s. 69–103.

⁷ Por. M. Musioł, *Media w procesie wychowania*, Toruń 2007, s. 28–39.

biblijnych, katechetycznych, religijnych, kulturowych znajdują się w niej także treści o charakterze regionalnym. Mając na uwadze zasygnalizowane powyżej aspekty związane z edukacją regionalną w szkole, celem artykułu jest próba odpowiedzi na pytanie: jakie formy edukacji, zastosowane w telewizyjnym programie „Ziarno” wspierają, wzbogacają szkolną edukację regionalną w szkole podstawowej? W celu rozwinięcia zagadnienia, najpierw ukazane zostaną główne założenia edukacji regionalnej zawarte w obowiązującej do końca czerwca 2017 r. *Podstawie programowej kształcenia ogólnego* oraz wskazane formy tej edukacji. Następnie zostanie zaprezentowana geneza i główne założenia programu telewizyjnego „Ziarno”. W ostatnim punkcie, poprzez analizę zawartości wybranych odcinków telewizyjnego programu „Ziarno”, zostaną wskazane formy edukacji regionalnej zastosowane w tej audycji.

Szkolna edukacja regionalna w dokumentach oświatowych

Prezentację treści programowych, odnoszących się do szkolnej edukacji regionalnej, poprzedzi wyjaśnienie niektórych pojęć związanych z tą dziedziną. Termin „region” jest rozumiany jako „umownie wydzielony, względnie jednorodny obszar odróżniający się od terenów przyległych określonymi cechami naturalnymi lub nabytymi”⁹. W literaturze pedagogicznej powyższy termin jest opisywany z punktu widzenia kultury i edukacji. J. Nikitorowicz definiuje to pojęcie, jako „obszar, na którym wyodrębniły się określone cechy, a jego mieszkańcy mają świadomość zwyczajów i systemów wartości oraz poczucie własnej tożsamości”¹⁰. Natomiast termin „edukacja regionalna” lub, jak to określa A. Józefowicz, „edukacja lokalna lub środowiskowa”¹¹, to „wszelkie działania przekazujące wiedzę o »ojczyźnie prywatnej« i kształtujące więzi z nią, ze światem pierwotnego zakorzenienia. Wychodzi naprzeciw człowiekowi, kształtując umiejętność współżycia, współdziałania i ustawicznego zaangażowania »w małej Ojczyźnie«, jednocześnie zapewnia ciągłość kulturową grupy poprzez wyposażenie w wiedzę, uwrażliwienie na wartości uniwersalne na podstawie więzi lokalnych”¹². Według P. Petrykowskiego

⁸ W tekście stosuje się synonimicznie określenia: program, audycja i magazyn w odniesieniu do analizowanego programu telewizyjnego „Ziarno”.

⁹ *Region*, Nowa Encyklopedia Powszechna PWN online, w: <https://encyklopedia.pwn.pl/szukaj/region.html> [18.05.2017].

¹⁰ J. Nikitorowicz, *Edukacja regionalna i międzykulturowa*, Warszawa 2009, s. 513.

¹¹ A. Józefowicz, *Region oraz edukacja regionalna w podstawach programowych wychowania przedszkolnego i szkoły podstawowej*, „Ars inter Culturas” 2:2013, s. 106.

¹² J. Nikitorowicz, jw., s. 502. Zdaniem A. Zellmy „edukacja regionalna określa formalną edukację dzieci, młodzieży i dorosłych, związaną z realizacją założeń regionalizmu i ułatwiającą odkrywanie własnej tożsamości kulturowej oraz własnego miejsca w świecie. Polega ona głównie na ukierunkowaniu integralnego nauczania i wychowania na poznawanie przez uczniów otaczającej ich rzeczywistości przyrodniczej, społecznej i ekologicznej, zrozumienia jej, akceptowania,

celem edukacji regionalnej jest „ukształtowanie w uczniach poczucia własnej tożsamości regionalnej, jak i postawy zaangażowania się w funkcjonowanie własnego środowiska i autentycznego otwarcia się na inne społeczności i kultury”¹³. W wymiarze dydaktycznym szkolna edukacja regionalna zakłada uwzględnienie elementów wiedzy o regionie w trakcie realizacji ogólnopolskiego programu poszczególnych przedmiotów nauczania oraz podczas zajęć pozalekcyjnych¹⁴.

*Podstawa programowa kształcenia ogólnego dla szkół podstawowych*¹⁵ wskazuje, że cele edukacji regionalnej mają być osiągnięte w trakcie zajęć z edukacji muzycznej, plastycznej, przyrodniczej i społecznej. Odpowiednio, zajęcia muzyczne mają wyposażyć ucznia w umiejętność śpiewania z pamięci hymnu narodowego, poznania kroków i figur tańców: krakowiaka, polki i innego tańca ludowego¹⁶. W ramach edukacji plastycznej zadaniem nauczycieli jest umożliwienie uczniom kontaktu z wybranymi dziełami sztuki, zabytkami, rzemiosłem artystycznym, sztuką ludową i tradycją, odnoszącymi się do środowiska rodzinnego, szkolnego i lokalnego¹⁷. W trakcie zajęć w bloku „edukacja społeczna” uczeń poznaje symbole narodowe i najważniejsze wydarzenia historyczne, uczy się tolerancji wobec osób innej narodowości, poznaje najbliższą okolicę i jej zabytki, uczestniczy w życiu lokalnej społeczności, identyfikuje się z własną rodziną i kultywuje jej tradycje¹⁸. Edukację regionalną ma także wspierać edukacja przyrodnicza. Podczas tych zajęć uczeń m. in. poznaje typy polskiego krajobrazu¹⁹. Podstawa programów nauczania w klasach 1–3 przewiduje także naukę języka regionalnego – kaszubskiego. Efektem edukacji w tym zakresie ma być znajomość języka

opisywania, odkrywania w niej wartości najbliższych człowiekowi”. A. Zellma, *Edukacja regionalna dzieci i młodzieży w szkolnym nauczaniu religii*, w: *Wybrane zagadnienia z katechetyki*, red. J. Stala, Tarnów 2003, s. 205.

¹³ P. Petrykowski, *Edukacja regionalna. Problemy podstawowe i otwarte*, Toruń 2003, s. 52

¹⁴ Por. A. Józefowicz, *Region oraz edukacja regionalna w podstawach programowych wychowania przedszkolnego i szkoły podstawowej*, dz. cyt., s. 106.

¹⁵ Obowiązująca do końca czerwca 2017 r. *Podstawa programowa kształcenia ogólnego dla szkół podstawowych* wyróżnia dwa etapy edukacyjne: I etap – klasy 1–3, jest to edukacja wczesnoszkolna, która przybiera formę nauczania zintegrowanego; II etap – klasy 4–6, który ma charakter nauczania przedmiotowego: język polski, język obcy nowożytny, muzyka, plastyka, historia i społeczeństwo, przyroda, matematyka, zajęcia komputerowe, zajęcia techniczne, wychowanie fizyczne, wychowanie do życia w rodzinie, etyka, język mniejszości narodowej lub etnicznej, język regionalny – język kaszubski. Por. *Rozporządzenia Ministra Edukacji z dnia 30 maja 2014 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół*, dz. cyt., *Załącznik nr 2, Podstawa programowa kształcenia ogólnego dla szkół podstawowych*, s. 9–10.

¹⁶ Tamże, s. 13, poz. 1.

¹⁷ Tamże, s. 13, poz. 1–3.

¹⁸ Tamże, s. 14, poz. 3, 5, 7–8.

¹⁹ Tamże, s. 14, poz. 3–4.

na poziomie odbioru i tworzenia własnych wypowiedzi oraz analizy i interpretacji tekstów kultury²⁰.

Podstawa programowa na II etapie edukacyjnym określa cele i treści nauczania dla poszczególnych przedmiotów. Wieloaspektowe treści odnoszące się do edukacji regionalnej są zawarte w lekcjach z języka polskiego, historii i społeczeństwa, w zajęciach z muzyki i plastyki, pojawiają się podczas lekcji przyrody i wychowania do życia w rodzinie oraz na zajęciach z języka mniejszości narodowej lub etnicznej i języka regionalnego. Z powodu braku w dotychczasowej *Podstawie programowej* kanonu ministerialnej listy lektur, na zajęciach z języka polskiego pozostawia się wolność ich wyboru twórcom podręczników, którzy powinni wśród czterech obowiązkowych lektur uwzględnić wybrane baśnie, legendy i pieśni patriotyczne. Jak zauważa A. Józefowicz, treści związane z nauczaniem historii i społeczeństwa zawierają, spośród wyżej wskazanych przedmiotów, najwięcej materiału odnoszącego się do edukacji regionalnej²¹. Tematy związane z regionem zawarte są w trzech pierwszych punktach wymagań szczegółowych tego przedmiotu i dotyczą: refleksji nad sobą i otoczeniem społecznym, „małej Ojczyzny” i Ojczyzny²².

Na lekcjach przyrody uczeń nabywa umiejętności poszanowania przyrody i środowiska lokalnego, włącza się w działania na rzecz ochrony dziedzictwa kulturowego oraz poznaje gatunki objęte ochroną i pomniki przyrody, które występują w jego najbliższej okolicy²³. Natomiast lekcje wychowania do życia w rodzinie umożliwiają uczniowi poznanie sposobów przekazywania wartości oraz zapoznanie się ze wspólnymi formami świętowania i spędzania wolnego czasu²⁴. Wychowanie muzyczne w aspekcie regionalnym ma prowadzić do umiejętności określenia przez ucznia charakterystycznych cech polskich tańców narodowych, takich jak polonez, krakowiak, mazur, kujawiak, oberek. Ponadto uczeń poznaje, słucha i śpiewa ze słuchu lub z wykorzystaniem nut wybrane pieśni patriotyczne oraz utwory ludowe, zarówno oryginalne, jak i te stylizowane²⁵. W czasie zajęć uczeń „określa swoją przynależność kulturową poprzez kontakt z wybranymi dziełami sztuki, zabytkami i tradycją w swoim środowisku lokalnym i regionalnym” oraz „rozpoznaje wybrane dzieła architektury i sztuk plastycznych” zarówno z obszaru polskiego, jak i europejskiego²⁶. Według A. Józefowicz zajęcia plastyczne mogą być połączone z lekcjami języka polskiego i historii, np. w formie wycieczki dy-

²⁰ Tamże, s. 18, poz. 1–3; por. A. Józefowicz, *Region oraz edukacja regionalna w podstawach programowych wychowania przedszkolnego i szkoły podstawowej*, dz. cyt., s. 112–113.

²¹ A. Józefowicz, j. w., s. 114.

²² *Rozporządzenia Ministra Edukacji z dnia 30 maja 2014 r.*, dz. cyt., s. 30–31, poz. 1–3.

²³ Tamże, s. 36–38, poz. 4, 5, 7.

²⁴ Tamże, s. 50, poz. 2.

²⁵ Tamże, s. 27–28, poz. 1–3.

²⁶ Tamże, s. 29, poz. 1, 3.

daktycznej do miejscowej placówki kultury²⁷. Z kolei realizacja treści zajęć z języka mniejszości narodowej lub etnicznej i języka regionalnego jest oparta wg autorów *Podstawy programowej* na czterech celach głównych: „I. Świadomość własnego dziedzictwa narodowego lub etnicznego. II. Odbiór wypowiedzi i wykorzystanie zawartych w nich informacji. III. Tworzenie wypowiedzi. IV. Analiza i interpretacja tekstów kultury”²⁸.

Wskazania do realizacji edukacji regionalnej znajdują się także w *Zalecanych warunkach i sposobach realizacji* umieszczonych na końcu analizowanego dokumentu. Jednym z sześciu zadań nauczyciela języka polskiego jest „wprowadzenie ucznia w tradycję i sferę wartości narodowych oraz kształtowanie postawy otwartości wobec innych kultur”²⁹. Natomiast w ramach lekcji z historii i społeczeństwa ma dokonywać się kształtowanie postawy „więzi ze wspólnotą lokalną, narodową, europejską i globalną”³⁰, poszanowania „prawa innych do odmiennego zdania, sposobu zachowania, obyczajów i przekonań”³¹ oraz przeciwdziałania wszelkim symptomom dyskryminacji³².

Ze względu na podjęty w artykule problem, ważnym punktem odniesienia są także zapisy zawarte w *Podstawie programowej katechezy Kościoła katolickiego w Polsce*, która wskazuje na konieczność korelacji nauczania religii z innymi przedmiotami, w których występują treści związane z edukacją regionalną³³. Jak zauważa P. Tomasik edukacja regionalna w ramach nauczania religii w szkole wspomaga między innymi przyswajanie „pojęć i nazewnictwa z zakresu regionalnego dziedzictwa kulturowego, tradycji i zwyczajów regionalnych (...), budowanie związku z parafią i Kościołem partykularnym”³⁴. Powyższe zdanie podziela i rozwija A. Zellma, która uważa, iż „katechizowani uczniowie powinni samodzielnie odkrywać swoje związki z regionem, parafią, diecezją, poznawać ich historię, tradycje roku liturgicznego i perspektywy rozwoju dziedzictwa kulturowego regionu”³⁵.

Podsumowując analizę *Podstawy programowej* oraz przedmiotową literaturę pedagogiczną można wskazać następujące formy edukacji regionalnej w pracy

²⁷ A. Józefowicz, jw., s. 114.

²⁸ *Rozporządzenia Ministra Edukacji z dnia 30 maja 2014*, dz. cyt., s. 52.

²⁹ Tamże, s. 56, poz. 4.

³⁰ Tamże, s. 57, poz. 4.

³¹ Tamże, poz. 5.

³² Por. A. Józefowicz, *Region oraz edukacja regionalna w podstawach programowych wychowania przedszkolnego i szkoły podstawowej*, dz. cyt., s. 115.

³³ Konferencja Episkopatu Polski, *Podstawa programowa katechezy Kościoła katolickiego w Polsce*, dz. cyt., s. 14; 33–35; 43–48

³⁴ P. Tomasik, *Religia w dialogu z edukacją. Studium na temat korelacji nauczania religii katolickiej z polską edukacją szkolną*, Warszawa 2004, s. 391.

³⁵ A. Zellma, *Edukacja regionalna dzieci i młodzieży w szkolnym nauczaniu religii*, dz. cyt., s. 239.

z dziećmi: spacerzy, wycieczki w celu poznania zabytków, historii, bogactwa przyrody; spotkania z gawędziarzami, wykorzystanie twórczości poetów i pisarzy, artystów regionalnych w celu przybliżenia piękna gwary, poznanie ciekawostek o regionie, zwyczajów, legend, podań, obrzędów; eksponowanie malarstwa miejscowych artystów ukazujących piękno miejscowości czy regionu; urządzenie kącików regionalnych; zaznajamianie dzieci z pamiątkami rodzinnymi; nawiązywanie kontaktów z zespołami regionalnymi, uczestniczenie w ich występach; włączenie w program elementów kultury regionalnej (symbole, gwara, piosenki, tańce, obrzędy, stroje, literatura)³⁶. Przedstawione powyżej treści będą stanowiły punkt odniesienia wobec poszukiwania form edukacji regionalnej w wybranych odcinkach telewizyjnego programu dla dzieci „Ziarno”.

Geneza i główne założenia telewizyjnego programu „Ziarno”

Szkolna edukacja regionalna odgrywa szczególną rolę w obszarach wielokulturowych. We współczesnym świecie obserwuje się mocne tendencje do homogenizacji w obszarach ekonomicznych, politycznych, kulturowych i medialnych. Z drugiej zaś strony dostrzega się poszukiwania własnych korzeni, sposobów wzmocnienia tożsamości lokalnych i regionalnych przy jednoczesnym zachowaniu dystansu do innych. Współczesny człowiek broniąc się przed globalizacją i uniformizacją akcentuje to, co go odróżnia od innych. Wartości tych poszukuje w regionalizmie, w swoich lokalnych korzeniach. Jak zaznacza Agnieszka Roguska, „w procesie przenikania się globalności i lokalności biorą udział media lokalne i globalne, które tworzą przestrzeń medialną, kreują wizerunek kulturowy społeczeństwa”³⁷. Dzięki przekazom medialnym globalność i lokalność oddziałują na siebie nawzajem w różnych obszarach, w tym także edukacyjnym.

Telewizyjny program „Ziarno”, wybrany w tym artykule jako źródło do analizy, jest przykładem połączenia „globalności” i regionalności”. Program ma zasięg ogólnopolski, a dzięki m. in. dostępności audycji najpierw na kanale TV Polonia, a następnie w Internecie, dociera on także do odbiorców poza granicami Polski. Natomiast przez treści o charakterze regionalnym pełni funkcję równoległą oraz wspomagającą edukację regionalną realizowaną w szkole.

³⁶ Por. M. Wietecha, *Legends i podania w kształtowaniu więzi z małą ojczyzną – sposoby wykorzystania w pracy z dziećmi w wieku przedszkolnym*, w: *Regionalizm, kultura i oświata regionalna*, red. B. Cimała, J. Kwiatek, Opole 2010, s. 64–65.

³⁷ Zob. A. Roguska, *Media globalne – media – lokalne. Zagadnienia z obszaru pedagogiki i edukacji regionalnej*, Kraków 2012, s. 13. Tamże czytamy także: „Media globalne edukują szeroko i w kontekście zmian ogólnych, zachodzących w danym kraju czy świecie, uogólniają zachodzące przemiany, mody, trendy. Media lokalne i ich wartość edukacyjna zasadzają się na odkrywaniu, przybliżaniu i upowszechnianiu: rzeczywistości najbliższej w sferze kultury regionalnej, dziedzictwa danego regionu, tradycji, obyczajów, gospodarki, polityki, postrzegania zachodzących zmian, codziennego życia użytkowników mediów środowiskowych”. Zob. Tamże, s. 14.

Kościół katolicki, na podstawie ustawy o stosunku Państwa Polskiego do Kościoła katolickiego z 17 maja 1989 r., otrzymał prawo dostępu do mediów publicznych. Pod koniec czerwca 1989 r. Sekretariat Konferencji Episkopatu Polski podpisał porozumienie z Komitetem ds. Radia i Telewizji o utworzeniu Redakcji Programów Katolickich w TVP i w Polskim Radiu. Przez jeden rok organem zatrudniającym osoby tworzące obie Redakcje był Sekretariat Konferencji Episkopatu Polski. Także siedziba Redakcji znajdowała się w budynkach Konferencji w Warszawie. Na podstawie drugiego porozumienia (30.06.1990 r.) Redakcja Programów Katolickich weszła oficjalnie w struktury Telewizji Polskiej. Kolejne porozumienie (23.06.1994 r.) określiło dokładnie zasady przygotowania i prezentowania w Telewizji Polskiej stanowiska Kościoła katolickiego w Polsce³⁸. W początkowym okresie Kościół otrzymał 60 minut czasu antenowego. Odpowiedzialny wówczas za Redakcję ks. Andrzej Koprowski SJ postanowił ten czas podzielić na różne audycje, w tym na program adresowany do dzieci³⁹. Pierwsza audycja „Ziarno” została wyemitowana 17 lutego 1990 r.⁴⁰. Od tamtego czasu do czerwca 2017 r. magazyn ten ukazuje się w cyklu tygodniowym. Ponieważ archiwalna dokumentacja audycji nie jest kompletna (dotyczy to szczególnie pierwszych lat emisji programu), trudno w oparciu o źródła archiwalne podać dokładną liczbę wyemitowanych odcinków programu. Z dostępnych danych wynika, że średnio rocznie przygotowywano około pięćdziesięciu odcinków audycji. Zatem ogólna liczba wyprodukowanych audycji programu „Ziarno” wynosi (do czerwca 2017 r.) około 1350 odcinków.

Program „Ziarno” od chwili powstania jest adresowany do dzieci szkolnych i ich rodziców. Cel audycji jest wpisany w ogólne założenia misyjne Redakcji Programów Katolickich TVP. Autorzy audycji byli świadomi, że programy muszą uwzględniać charakter „publicznego nadawcy”. Adresatem programu jest widz masowy, a nie tylko ten, który systematycznie praktykuje wiarę chrześcijańską. Jak zauważa A. Koprowski, programy Redakcji Programów Katolickich TVP „nie są dublowaniem programu duszpasterskiego [...] ale [...] wyrazem [...] tego, czym jest, czym żyje, co niesie ze sobą Kościół, co wnosi w całość rzeczywistości kulturowej, społecznej wspólnota identyfikująca się z Kościołem”⁴¹. Dlatego przez cały

³⁸ Por. P. Wiśniewski, *Radiofonia i telewizja jako narzędzia służące wykonywaniu zadania nauczycielskiego Kościoła. Gwarancje prawne i ich realizacja w Polsce po roku 1989*, „Roczniki Nauk Prawnych” 20:2010 nr 1, s. 123–127.

³⁹ Por. K. Ołdakowski, *Blaski i cienie codziennego życia Redakcji Programów Katolickich z perspektywy 10 lat działalności w mediach publicznych*, w: *10 lat Redakcji Programów Katolickich Telewizji Polskiej SA i Polskiego Radia SA*, Warszawa 2000, s. 35; zob. *20-lecie redakcji katolickich TVP i PR*, w: https://ekai.pl/wydarzenia/ostatnia_chwila/x22475/lecie-redakcji-katolickich-tvp-i-pr/?page=2 [16.05.2017].

⁴⁰ Por. Archiwum Redakcji Programów Katolickich TVP SA; J. Sosnowska, *Polskie telewizyjne programy edukacyjne dla dzieci i młodzieży – zarys historyczny*, w: *Media w edukacji*, red. A. Roguska, Siedlce 2013, s. 163.

okres istnienia programu zawierał on treści ewangeliczne przekazywane w kontekście kulturowym. Program „Ziarno” uczy przez „dobrą zabawę, piosenki, teledyski, filmy animowane i mnóstwo informacji – nie tylko dotyczących religii”⁴². Jak deklarują autorzy programu „nie unikamy także rozmów o sprawach trudnych, które pomagają uwrażliwić naszych młodych widzów na różnorodne problemy otaczającego świata. Namawiamy wszystkich do budowania wokół siebie „cywilizacji miłości”, o której mówił Jan Paweł II”⁴³. Zatem zadaniem, jakie wyznaczyli sobie autorzy magazynu „Ziarno”, jest telewizyjny przekaz ewangelicznych i katechizmowych treści wiary katolickiej w kontekście kulturowym.

W ciągu ponad 27 lat zmieniały się osoby odpowiedzialne za treść, formę i realizację audycji. To właśnie scenarzyści i prowadzący audycję – co często szło w parze – mogą być wyznacznikiem dla swego rodzaju periodyzacji etapów rozwojowych audycji. Najwcześniejszy okres wyznacza pomysłodawca programu, pierwszy scenarzysta i prowadzący, którym był nim ks. Wojciech Drozdowicz, kapłan archidiecezji warszawskiej⁴⁴. Niemal od samego początku współpracował z nim, jako współscenarzysta i prowadzący audycję, ks. Tadeusz Polak⁴⁵. Po odejściu ks. W. Drozdowicza z telewizji w 1993 r., od września tego roku, już tylko on prowadził program. W tym drugim okresie rozwoju audycji autorem programu, czyli głównym scenarzystą, prowadzącym i niekiedy reżyserem był ks. T. Polak⁴⁶. Wspomagała go w tym Jolanta Matras, która była odpowiedzialna przede wszystkim za realizację programu, co równało się jego reżyserii⁴⁷. W roku 1996 ks. T. Polak zakończył swoją pracę w programie. Wówczas nastąpił okres, który można określić „przejściowym”. Scenariusze pisała głównie Jolanta Matras⁴⁸, a audycję prowadziły różne osoby m.in.: o. Cezary Binkiewicz OP i Andrzej Cumber⁴⁹. W lutym 1997 r. rozpoczął się kolejny etap programu „Ziarno”. Rozpoczęła w nim pracę s. Mariola Kłós FMA, która pełniła rolę prowadzącej i współscenarzystki audycji do lutego 2003 r.⁵⁰

⁴¹ A. Koprowski, *Czym chcę być nasze redakcje w mediach publicznych?* w: *10 lat Redakcji Programów Katolickich Telewizji Polskiej SA i Polskiego Radia SA*, Warszawa 2000, s. 12.

⁴² *Katolicki program dla uczniów szkoły podstawowej i ich rodziców*, w: <http://www.tvp.pl/dla-dzieci/ziarno/o-programie>, [26.04.2017].

⁴³ Tamże.

⁴⁴ Por. Ośrodek Dokumentacji i Zbiórów Programowych Telewizji Polskiej S. A. (dalej skrót: ODiZP), *Komputerowy raport z bazy Star programu „Ziarno”*, *Record*: 332069; zob. A. Tarwid, „Ziarno”, czyli misja do kwadratu, „Niedziela” 55:2012, nr 52–53, wersja elektroniczna, w: https://opoka.org.pl/biblioteka/Z/ZS/niedziela201252_ziarno.html [15.05.2017].

⁴⁵ Por. ODiZP, *Komputerowy raport z bazy Star programu, program „Ziarno”*, *Record*: 330133; 330216.

⁴⁶ Por. Tamże, *Record*: 97470; 283888; 3726; 3766; 1288; 156134; 101327.

⁴⁷ Por. Tamże, *Record*: 315398; 317363; 3726; 154182.

⁴⁸ Scenariusze pisał także Krzysztof Żurowski, por. ODiZP *Komputerowy raport z bazy Star programu „Ziarno”*, *Record*: 264652.

⁴⁹ Por. Tamże, *Record*: 105774; 110581; 112019; 112250.

Na niemal 20-letni kształt programu miała wpływ Lidia Lasota, która już w końcu 1996 r. pojawiła się w programie jako scenarzystka, by od następnego roku w tej roli zagościć w „Ziarnie” na stałe. W audycjach realizowanych przez L. Lasotę można wyznaczyć kilka podokresów, które tym samym określają kolejne etapy rozwojowe omawianego magazynu. W latach 1998–2003 L. Lasota pisała scenariusze audycji razem z s. Mariolą Kłos FMA. W tym okresie program prowadziły dzieci, będąc głównymi gospodarzami audycji, którym towarzyszyli dorośli, m. in. Katarzyna Łaniewska, Józef Mika, ks. Krzysztof Ołdakowski SJ, Grzegorz Sadurski, Robert Friedrich, Zofia Merle⁵¹. Reżyserią programu do 2004 r. zajmował się głównie Grzegorz Sadurski⁵². W latach 2009–2011 w dalszym ciągu nie było głównej osoby prowadzącej program na wzór ks. W. Drozdowicza, ks. T. Polaka, czy s. M. Kłos. Audycję prowadziły wraz z dziećmi różne osoby dorosłe, m.in.: Piotr Szwed, ks. Łukasz Piórkowski w roli profesora Kręczonego, Kevin Aiston czy Magdalena Korzekwa. Główną autorką scenariuszy programu była nadal L. Lasota. W tym obszarze współpracowały z nią m. in.: Beata Kołodziej, Ewa Stadtmuller, Małgorzata Nawrocka, Ewa Rutowicz, ks. Mariusz Karbowski⁵³. Ostatni etap realizacji programu obejmuje lata 2012–2017 (do czerwca). Autorzy programu powrócili do – realizowanej już w poprzednich okresach emitowania audycji – formuły głównego prowadzącego program. W 2012 r. był to ksiądz Łukasz Piórkowski, a od 2013 r. dołączył do niego ks. Mariusz Karbowski, występujący do tej pory, jak wyżej wspomniano, w roli współscenarzysty programu⁵⁴. Od 2004 r. do czerwca 2017 r. stałym reżyserem programu był Józef Mika, który jednocześnie wcielał się w rolę „ziarnowego” Doktorka⁵⁵. Od tego samego roku współprowadzącym audycję został ks. bp Antoni Długosz, który nadal (czerwiec 2017) współpracuje z autorami programu⁵⁶.

Telewizyjny program „Ziarno” wspierający szkolną edukację regionalną

Do przedmiotowej analizy zostało wybranych osiem audycji z lat 2014–2016, w opisie których wyraźnie znajdowały się treści dotyczące wybranego regionu

⁵⁰ Por. Tamże, *Record*: 116756; 245576.

⁵¹ Por. Tamże, *Record*: 7321, 162808, 91568.

⁵² Por. Tamże, *Record*: 261126

⁵³ Por. ODiZP, *Komputerowy raport z bazy Star programu „Ziarno”*, *Record*: 25240, 84103 128757, 329159, 95195, 211360, 332106, 330222, 331581, 174882, 129927; 72690, 113773, 116399, 133242.

⁵⁴ Por. Tamże, *Record*: np. 246235, 332798, 332798, 334749; zob. także odcinki programu z poszczególnych lat dostępne w internecie pod adresem: <https://vod.tvp.pl/website/ziarno,8231505/video?order=oldest> [20.06.2017].

⁵⁵ Por. Tamże, *Record*: 258597, 261812.

⁵⁶ Por. Tamże, *Record*: 9709, 83130; por. M. Chmielewski, *Wywiad z ks. biskupem Antonim Długoszem*, Częstochowa, 27.01.2017, (archiwum autora).

Polski i były dostępne *online* na stronie internetowej TVP⁵⁷. Z roku 2014 wybrano dwie audycje: *Matka Boska Piekarska*⁵⁸ i *Cystersi*⁵⁹; z 2015 r. pięć audycji: *Biały Dunajec*⁶⁰, *Święty Józef Kaliski*⁶¹, *Sanktuarium w Kalwarii*⁶², *Podwyższenie Krzyża Świętego*⁶³, *Święta po góralsku*⁶⁴; z roku 2016 – jedną audycję pt. *Chrystus Zmartwychwstał*⁶⁵. Pięć z nich związanych jest z miejscem kultu religijnego: *Matka Boska Piekarska* – Śląsk, *Cystersi* – Wąchock, *Święty Józef Kaliski* – Kalisz, *Sanktuarium św. Józefa*, *Sanktuarium w Kalwarii* – Kalwaria Zebrzydowska, *Podwyższenie Krzyża Świętego* – Święty Krzyż, Oblaci, Góry Świętokrzyskie, *Chrystus Zmartwychwstał* – Kaszubi, kultura ludowa i religijna związana ze świętami wielkanocnymi tego regionu Polski.

Analiza treści wybranych odcinków programu „Ziarno” pozwala wskazać na kilka form edukacji regionalnej zastosowanych przez autorów programu. Pierwszą z nich, jednocześnie najczęściej występującą, jest wycieczka, która w wybranych odcinkach programu przybiera formę turystyki religijnej, a nawet pielgrzymki. Niektóre scenariusze odcinków są w całości zbudowane w oparciu o tę formę – cała akcja odbywa się poza studiem telewizyjnym⁶⁶. W innych zaś – wycieczka jest realizowana w terenie, ale oglądana i komentowana ze studia, które jest głównym miejscem akcji programu⁶⁷. W zrealizowanych odcinkach, które wykorzystują tę formę przekazu, widz obserwuje dzieci z „Ziarna”, wraz z dorosłymi osobami, prowadzącymi program, udające się do wybranych miejsc kultu religijnego, sanktuariów, atrakcyjnych – pod względem kulturowym i turystycznym – miejsc. W odwiedzanym mieście, odbywając wycieczki dydaktyczne, zwiedzają one wybrane miejsca, w celu poznania zabytków, historii, bogactwa przyrody. W czasie tych wędrówek spotykają lokalnych przewodników: często

⁵⁷ Odcinki programu były dostępne na stronie internetowej TVP „Ziarno” pod adresem: <https://vod.tvp.pl/website/ziarno,8231505/video?order=oldest> lub <https://vod.tvp.pl/video/ziarno>, *odpowiednie rozszerzenie o tytuł programu* [14.06.2017].

⁵⁸ *Matka Boska Piekarska*, w: <https://vod.tvp.pl/video/ziarno,matka-boska-piekarska,16563698> [14.06.2017].

⁵⁹ *Cystersi*, w: <https://vod.tvp.pl/video/ziarno,cystersi,17505743> [14.06.2017].

⁶⁰ *Biały Dunajec*, w: <https://vod.tvp.pl/video/ziarno,bialy-dunajec,21827140> [14.06.2017].

⁶¹ *Święty Józef Kaliski*, w: <https://vod.tvp.pl/video/ziarno,swiety-jozef-kaliski,18978626> [14.06.2017].

⁶² *Sanktuarium w Kalwarii Zebrzydowskiej*, w: <https://vod.tvp.pl/video/ziarno,sanktuarium-w-kalwarii-zebrzydowskiej,21258357> [14.06.2017].

⁶³ *Podwyższenie Krzyża Świętego*, w: <https://vod.tvp.pl/video/ziarno,podwyższenie-krzyza-swietego,21348789> [14.06.2017].

⁶⁴ *Święta po góralsku*, w: <https://vod.tvp.pl/video/ziarno,swieta-po-goralsku,22955474> [14.06.2017].

⁶⁵ *Chrystus zmartwychwstał*, w: <https://vod.tvp.pl/video/ziarno,chrystus-zmartwychwstal,24813409> [14.06.2017].

⁶⁶ Por. odcinki programu „Ziarno”: *Matka Boska Piekarska*, *Sanktuarium w Kalwarii Zebrzydowskiej*, *Święta po góralsku*, *Biały Dunajec*.

⁶⁷ Por. odcinki programu „Ziarno”: *Cystersi*, *Święty Józef Kaliski*, *Podwyższenie Krzyża Świętego*, *Chrystus zmartwychwstał*.

taką rolę pełnią mieszkające tam dzieci. Wówczas mamy do czynienia z edukacją dzieci przez ich rówieśników. Jeśli w tej formie prawidłowo zostaną dobrane metody aktywizujące, to rezultaty w przekazie telewizyjnym mogą być nie tylko efektywne, ale i efektowne.

Twórcy programu „Ziarno” opisaną powyżej formułę organicznie wiążą z inną formą edukacji regionalnej, w postaci spotkań z gawędziarzami, liderami ruchu ludowego czy też występów artystów regionalnych. Wśród nich są: honorowy sołtys Wąchocka Marek Samsonowski, Elżbieta Porębsa-Mędoń, Jan Kamiński, Krzysztof Trebunia-Tutka, Wanda Szando-Kudasik, Barbara Gałdyś, ks. Zdzisław Dobrzański z Białego Dunajca, Maria Bużek z Gliczarowa Dolnego, Emilia Reclef – regionalistka z Gminnego Ośrodka Kultury w Sierakowicach. Celem zastosowania tej formy jest przybliżenie piękna gwary, poznanie ciekawostek o regionie, zwyczajów, legend, podań, obrzędów, ukazania różnych stylów architektury sakralnej oraz świeckiej⁶⁸.

Kolejna forma edukacji regionalnej wykorzystana w magazynie to ekspozycja sztuki sakralnej i ludowej, malarstwa, architektury. W czasie zwiedzania np. sanktuariów w Piekarach Śląskich i w Kalwarii Zebrzydowskiej, w Kaliszu zastosowano formułę „spotkania” z obrazami maryjnymi oraz obrazem Świętej Rodziny, które są określone jako cudowne, słynące łaskami. Obrazy te można zaliczyć do swego rodzaju „stałej ekspozycji”. Dlatego można przyjąć, że w wymiarze dydaktycznym mamy do czynienia z tokiem ekspozycyjnym. Dzieciom, za pośrednictwem miejscowych kustoszy lub przewodników, przekazuje się sens i znaczenie określenia obrazu „cudownym”, opowiada się o jego historii oraz o dziejach danej miejscowości. Ta forma występuje także, gdy w programie jest przekazywana wiedza o stylu, architekturze kościołów, kapliczek, (stacji) Drogi Krzyżowej, kapliczek różańcowych (Kalwaria Zebrzydowska, Piekary Śląskie, Święty Krzyż). Taki kształt przekazu treści ma nie tylko walor ogólnokulturowy, ale także regionalny, ponieważ kościoły, kapliczki powstawały jako fundacje, dary wotywno osób związanych z określonym miejscem czy regionem⁶⁹. W ten sposób dzieci poznają postaci zasłużone dla konkretnego regionu.

Jeszcze inną formą edukacji regionalnej, która występuje w programie „Ziarno” są inscenizacje historyczne, ludowe, folklorystyczne oraz jasełka. Bezspornym ich walorem jest fakt, że odbywają się one w miejscach historycznie oryginalnych. Czynny udział w nich jako „aktorzy”, biorą zarówno dzieci z programu

⁶⁸ Por. odcinki programu „Ziarno”: *Matka Boska Piekarska, Chrystus zmartwychwstał, Święta po góralsku, Biały Dunajec*. Na przykład w odcinku *Matka Boska Piekarska* autorzy programu zaprosili między innymi kustosa bazyliki Najświętszej Maryi Panny w Piekarach Śląskich ks. Władysława Nieszporka.

⁶⁹ Por. odcinki programu „Ziarno”: *Sanktuarium w Kalwarii Zebrzydowskiej, Cystersi, Święty Józef Kaliski, Podwyższenie Krzyża Świętego*.

„Ziarno”, jak i te pochodzące z miejscowości, prezentowanych w programie⁷⁰. Inscenizacjom towarzyszą opowiadania prowadzących lub zaproszonych gości, jak np. biskupa Damiana Muskusa w Kalwarii Zebrzydowskiej, kustoszów sanktuariów z Piekar Śląskich, Kalwarii Zebrzydowskiej, Świętego Krzyża, Kalisza czy też rdzennych mieszkańców Podhala z Białego Dunajca.

Interesującą formą edukacji regionalnej w analizowanych odcinkach audycji jest włączenie do scenariusza programu regionalnych, ludowych zespołów muzycznych oraz artystów estradowych i kabaretowych. Dzięki takiemu zabiegowi w treść poszczególnych odcinków programu zostały włączone elementy kultury regionalnej, takie jak symbole, np. związane z obchodami świąt religijnych, język kaszubski, gwara Podhala, piosenki i tańce ludowe, obrzędy związane z obchodami świąt liturgicznych, stroje regionalne Kaszub i Podhala, literatura, architektura – zarówno sakralna jak i świecka – czy kultura kulinarna. Widzowie spotkali się, m. in. z Młodzieżową Kapelą Góralską „Jutrzenka” z Zakopanego, Kaszubskim Zespołem Pieśni i Tańca „Sierakowice”, z aktorką Honoratą Witańską, pochodzącą ze Śląska, która pokazała tradycyjną śląską architekturę w Nikiszowcu oraz z artystami pochodzącymi ze Śląska – Magdą Anioł, Krzysztofem Hanke i Krzysztofem Respondenkiem z kabaretu „Rak”⁷¹.

Przedstawione wybrane formy edukacji regionalnej zastosowane w audycji „Ziarno”, należą do edukacji okazjonalnej oraz pozaszkolnej w przekazie telewizyjnym, który sam w sobie posiada dużą siłę oddziaływania edukacyjnego. Program zawiera wiele treści, które mogą wspomagać edukację regionalną zarówno na lekcjach przewidzianych w *Podstawie programowej nauczania ogólnego*, jak również lekcje religii w szkole i katechezę parafialną dzieci. Na korelację nauczania religii z edukacją lokalną i regionalną wskazuje *Podstawa programowa katechezy Kościoła katolickiego w Polsce*. Godny zauważenia jest fakt, iż autorzy programu, stosując wyżej opisane formy edukacji, umiejętnie łączą ze sobą dwa wymiary treściowe – kulturowy i religijny. Tematyka religijna wkomponowana jest w treści kulturowe, przy czym ta pierwsza nie traci nic ze swojej odrębności. Tym samym realizujący program spełniają jeden z postulatów katechetycznych i duszpasterskich zawarty w podstawowej zasadzie katechetycznej – wierności Bogu i człowiekowi.

* * *

Przeprowadzona analiza wybranych odcinków programu telewizyjnego „Ziarno” upoważnia do wyciągnięcia wniosku, że audycja może wspierać edukację szkolną przez zaprezentowane wyżej różnorodne formy edukacji regionalnej

⁷⁰ Por. odcinki programu „Ziarno”: *Święta po góralsku, Sanktuarium w Kalwarii Zebrzydowskiej, Święta po góralsku, Biały Dunajec*.

⁷¹ Por. odcinki programu „Ziarno”: *Święta po góralsku – Biały Dunajec, Chrystus Zmartwychwstał – Kaszubi, Matka Boska Piekarska – Śląsk*.

w przekazie telewizyjnym. W kontekście podjętego zagadnienia można postawić kolejne problemy badawcze, które należałoby zweryfikować naukowo: np. na ile autorzy programu, pisząc scenariusze audycji, kierowali się zapisami zawartymi w *Podstawie programowej nauczania ogólnego* oraz w *Podstawie programowej katechezy Kościoła katolickiego w Polsce*. W dalszych badaniach programu „Ziarno” można podjąć także problem nauczania poprzez zabawę, czyli w jaki sposób twórcy programu aplikują zasady pedagogiki zabawy do poszczególnych odcinków. Ponadto materiał telewizyjny programu „Ziarno” poprzez fakt, iż jest dostępny w Internecie, powinien zachęcać edukatorów szkolnych do wykorzystania go jako materiału edukacyjnego wspierającego dydaktykę kształcenia regionalnego. We współpracy z autorami programu można by podjąć się opracowania scenariuszy lekcji edukacji regionalnej, wykorzystując istniejący już materiał filmowy.

Bibliografia

Odcinki telewizyjnego programu dla dzieci „Ziarno”

Biały Dunajec, w: <https://vod.tvp.pl/video/ziarno,bialy-dunajec,21827140> [14.06.2017].

Chrystus zmartwychwstał, w: <https://vod.tvp.pl/video/ziarno,chrystus-zmartwychwstal,24813409> [14.06.2017].

Cystersi, w: <https://vod.tvp.pl/video/ziarno,cystersi,17505743> [14.06.2017].

Matka Boska Piekarska, w: <https://vod.tvp.pl/video/ziarno,matka-boska-piekarska,16563698> [14.06.2017].

Podwyższenie Krzyża Świętego, w: <https://vod.tvp.pl/video/ziarno,podwyzszenie-krzyza-swietego,21348789> [14.06.2017].

Sanktuarium w Kalwarii, w: <https://vod.tvp.pl/video/ziarno,sanktuarium-w-kalwarii-zebrzydowskiej,21258357> [14.06.2017].

Święta po góralsku, w: <https://vod.tvp.pl/video/ziarno,swieta-po-goralsku,22955474> [14.06.2017].

Święty Józef Kaliski, w: <https://vod.tvp.pl/video/ziarno,swiety-jozef-kaliski,18978626> [14.06.2017].

Ośrodek Dokumentacji i Zbiorów Programowych Telewizji Polskiej S. A., *Komputerowy raport z bazy Star, program „Ziarno”*.

Dokumenty oświatowe

Konferencja Episkopatu Polski, *Podstawa programowa katechezy Kościoła katolickiego w Polsce*, Kraków 2010.

Ministerstwo Edukacji Narodowej o edukacji regionalnej – *dziedzictwie kulturowym w regionie*, „Biblioteczka reformy” nr 24, oprac. E. Repsch, H. Skowroński, J. Angiel (i in.), Warszawa 2000.

Ministerstwo Edukacji Narodowej, *Dziedzictwo kulturowe w regionie. Założenia programowe*, Warszawa, październik 1995 r., nr DKO-4030-50/95/ER, w: *Edukacja regionalna. Dziedzictwo kulturowe w zreformowanej szkole*, red. S. Bednarek, Wrocław 1999, s. 11–12.

Rozporządzenia Ministra Edukacji z dnia 23 grudnia 2008 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół, Dz.U. z 2009 r., Nr 4, poz. 17, w: [isap.sejm.gov.pl/Do wnload.jsessionid=106BF4108F11FF9EA02C1D8C9FD35B67?id=WDU20090040017&type=2](http://isap.sejm.gov.pl/Download.jsessionid=106BF4108F11FF9EA02C1D8C9FD35B67?id=WDU20090040017&type=2), [16.04.2016].

Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 1 grudnia 1999 r. *zmieniające rozporządzenie w sprawie podstawy programowej kształcenia ogólnego*. Załącznik nr 1, *Podstawa programowa wychowania przedszkolnego dla przedszkoli i oddziałów przedszkolnych w szkołach podstawowych*, Dz.U.RP., 2000 nr 2, poz. 18.

Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 15 lutego 1999 r. *w sprawie podstawy programowej kształcenia ogólnego*. Załącznik nr 1, *Podstawa programowa kształcenia ogólnego dla sześcioletnich szkół podstawowych i gimnazjów*, Dz.U.RP., 1999 nr 14, poz. 129.

Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 23 grudnia 2008 r. *w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół*, D.U. z 2009 r. Nr 4, poz. 17.

Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z 30 maja 2014 r. *zmieniające rozporządzenie w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół*, Dz. U. poz. 803, w: <http://prawo.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU20140000803/O/D20140803.pdf> [16.05.2017].

Literatura przedmiotu

20-lecie redakcji katolickich TVP i PR, w: https://ekai.pl/wydarzenia/ostatnia_chwila/x22475/lecie-redakcji-katolickich-tvp-i-pr/?page=2 [16.05.2017].

Chmielewski M., *Wywiad z ks. biskupem Antonim Długoszem*, Częstochowa 27.01.2017, (archiwum autora).

Czy telewizja jest dla dzieci? – raport z badań Da Vinci Learning, w: <http://audiowizualni.pl/index.php/aktualnosci/teksty-problemowe/teksty-problemowe-telewizja/5406-czy-telewizja-jest-dla-dzieci-raport-z-badan-da-vinci-learning> [16.04.2017].

Dzieci najchętniej oglądają telewizję (badanie), w: <http://www.wirtualnemedia.pl/artukul/dzieci-najchetniej-ogladaja-telewizje-badanie> [16.04.2017].

Ejsmont M., Kosmalska G., *Media, wartości, wychowanie*. Kraków 2008.

Gralczyk A., *Telewizja szansą edukacyjną dziecka*, w: *Dziecko w mediach*, red. M. Butkiewicz, A. Gralczyk, K. Marcyński, Warszawa 2016, s. 319–332.

Izdebska J., *Rodzina, dziecko, telewizja. Szanse wychowawcze i zagrożenia telewizji*. Białystok 2001.

Jakubowicz-Bryx A., *Rola programów telewizyjnych w wychowaniu dzieci w młodszym wieku szkolnym w opiniach rodziców*, w: *Edukacja jutra. Aspekty edukacji szkolnej*, red. K. Denek, A. Kamińska, P. Oleśniewicz, Sosnowiec 2014.

Józefowicz A., *Region oraz edukacja regionalna w podstawach programowych wychowania przedszkolnego i szkoły podstawowej*, „Ars inter Culturas” 2: 2013, s. 105–117.

Katolicki program dla uczniów szkoły podstawowej i ich rodziców, w: <http://www.tvp.pl/dla-dzieci/ziarno/o-programie> [26.04.2016].

Koprowski A., *Czym chcą być nasze redakcje w mediach publicznych? w: 10 lat Redakcji Programów Katolickich Telewizji Polskiej SA i Polskiego Radia SA*, Warszawa 2000, s. 11–16.

Leek J., *Ewolucja podstaw programowych kształcenia ogólnego w Polsce. Ku zmianie edukacyjnej*, w: *Wybrane problemy nauczania i wychowania. Z doświadczeń okresu transformacji*, red. M. Kamińska, Płock 2015, s. 23–35.

Musioł M., *Media w procesie wychowania*, Toruń 2007.

Nikitorowicz J., *Edukacja regionalna i międzykulturowa*, Warszawa 2009.

Nowak-Kwiatkowska L., *Edukacja regionalna w szkole – model edukacyjny*, w: <http://aic.apsl.edu.pl/aicnr2/Jozefowicz.pdf> [16.05.2017].

Oldakowski K., *Blaski i cienie codziennego życia Redakcji Programów Katolickich z perspektywy 10 lat działalności w mediach publicznych*, w: *10 lat Redakcji Programów Katolickich Telewizji Polskiej SA i Polskiego Radia SA*, Warszawa 2000, s. 35–41.

Petrykowski P., *Edukacja regionalna. Problemy podstawowe i otwarte*. Toruń 2003.

Roguska A., *Media globalne – media – lokalne. Zagadnienia z obszaru pedagogiki i edukacji regionalnej*, Kraków 2012.

Seniorzy oglądają telewizję dwa razy dłużej niż dzieci i młodzież, w: <http://www.wirtualnemedial.pl/artukul/seniorzy-ogladaja-telewizje-dwa-razy-dluzej-niz-dzieci-i-mlodziez#> [16.04.2016].

Sosnowska J., *Polskie telewizyjne programy edukacyjne dla dzieci i młodzieży – zarys historyczny*, w: *Media w edukacji*, red. A. Roguska, Siedlce 2013, s. 149–173.

Tomasik P., *Religia w dialogu z edukacją. Studium na temat korelacji nauczania religii katolickiej z polską edukacją szkolną*, Warszawa 2004.

Wiśniewski P., *Radiofonia i telewizja jako narzędzia służące wykonywaniu zadania nauczycielskiego Kościoła. Gwarancje prawne i ich realizacja w Polsce po roku 1989*, „Roczniki Nauk Prawnych” 20:2010 nr 1, s. 111–130.

Zasępa T., Olekšák P., *Ako rozumieť televízii*, Ružomberok 2014.

Zellma A., *Edukacja regionalna dzieci i młodzieży w szkolnym nauczaniu religii*, w: *Wybrane zagadnienia z katechetyki*, red. J. Stala, Tarnów 2003, s. 204–256.

Słowa kluczowe

edukacja regionalna dzieci, dydaktyka, katecheza, formy edukacji, program telewizyjny „Ziarno”

Keywords

regional education of children, teaching, catechesis, forms of education, *Ziarno* TV programme

Summary

The contemporary mass-media exert an enormous influence on the shaping of people's attitudes and the transfer of knowledge. One of such media is the television. For 27 years, the Catholic Programmes Board of the Polish television has been producing *Ziarno*, a catholic series for kids. Besides the religious, cultural and catechetical content, the programme accommodates regional education matters. The author addresses the question of what forms of education contained in some selected episodes of the series support the regional education component of school education in Poland, as provided in the Core Curriculum of the General Education and in the Core Curriculum of the Catechesis of the Roman Catholic Church in Poland. The article employs the methods of text analysis, media content analysis, and synthesis.